

6 POLIISITOIMEN PERUSPALVELUJEN ARVIOINTI

6.1 Yleistä

Arvioinnin perusteet ja tiedonhankinta

Tämä arviointi perustuu sisäasianministeriön poliisiosaston määrittelemien poliisin saatavuutta, toiminnan laadukkuutta, taloudellisuutta ja vaikuttavuutta kuvaavien tunnuslukujen sisältämään informaatioon ja niiden tulkintaan. Tunnuslukuihin vaikuttavista tekijöistä arviointi esitetään koko läänin tasolla ja tunnusluvut esitetään myös kihlakuntakohtaisesti. Käytetyt tunnusluvut sisältyvät myös sisäasiainministeriön poliisiosaston ja Länsi-Suomen läänin poliisin lääninjohdon väliseen tulossopimukseen tuloksellisuuden mittareina.

Poikkihallinnollisen toiminnan arviointi huumerikollisuuden torjunnan onnistumisesta, samoin kuin nuorten rikolliselle uralle rekrytoimisen estämisestä, on esitetty toisaalla tässä arviointiraportissa.

Seuranta- ja tilastotiedot on saatu poliisihallinnon tulosseurantajärjestelmästä (POTTI) ja Tilastokeskuksen julkaisemista ennakkotilastoista 1999. POTTI-järjestelmään tiedot saadaan poliisin rikosilmoitusjärjestelmästä ja päivystyskeskusjärjestelmästä. Tilastokeskus saa tietonsa myös poliisin rikosilmoitusjärjestelmästä. Poliisitoiminnan taloudellisuuden arviointiin perustiedot on saatu valtakunnallisesta talousseurantajärjestelmästä.

Lääninjohdon toimesta paikallispoliisin toiminnan tulosseuranta ja toiminnan arviointi tapahtuu kaksi kertaa vuodessa, ensimmäisen kerran 31.7. tilanteen mukaan ylijohdon kanssa loka-marraskuussa tehtävää seuraavan vuoden tulossopimusta varten ja toisen kerran 31.12. tilanteen mukaan poliisilaitosten kanssa tammi- helmikuussa tulosohjausprosessin yhteydessä. Tällöin käydään läpi poliisilaitoksen koko vuoden tulokset ja arvioidaan tavoitteiden toteutuminen ja asetetaan seuraavan vuoden tavoitteet.

Poliisitoimen toimintaympäristö ja sen alueelliset erityispiirteet

Toiminta-ajatus

Poliisin tehtävänä on oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen ja rikosten ennalta ehkäiseminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen.

Läänin paikallispoliisin toiminta-ajatuksena on yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen, ympäristön ja omaisuuden suojaaminen poliisin toimenpitein normaaliaikana ja poikkeusoloissa siten, että läänin asukkaat tuntevat asuinympäristönsä ja yleiset paikat turvallisiksi.

Toimintaympäristö

Länsi-Suomen lääniin kuuluu 34 kihlakunnan poliisilaitosta. Kihlakunnan poliisilaitoksista Jyväskylä, Pori, Tampere, Turku ja Vaasa ovat erillisvirastoja ja muut yhtenäisvirastojen osastoja. Läänin alueella on 7 kappaletta poliisin hälytyskeskuksia, jotka ottavat vastaan ja välittävät poliisille kohdistuvat avunpyynnöt. Läänin alueella sijaitsee myös kaksi kokeiluhätäkeskusta Jyväskylässä (Keski-Suomi) ja Salossa (Salonseudun), joissa poliisi ja pelastustoimi toimivat samoissa tiloissa. Tulevaisuudessa siirrytään kokonaan hätäkeskustoimintaan ja tällöin läänin alueella arvioidaan olevan viisi hätäkeskusta.

Poliisin lääninjohdon päätoimipaikka on Turussa ja sivutoimipaikat Jyväskylässä ja Vaasassa. Länsi-Suomen läänin poliisiosaston päälliköllä on poliisiasioissa virka-avun antovelvollisuus Ahvenanmaan maakunnalle.

Keskusrikospoliisin ja Suojelupoliisin valtakunnallisista poliisiyksiköistä läntisen alueen keskuspaikat sijaitsevat Turussa samoin kuin Liikkuvan Poliisin lääninosasto. Valtakunnallisten yksiköiden toiminta-alue on Länsi-Suomen läänin alue.

Saaristomeren merivartioston hallintokeskus sijaitsee Turussa ja Pohjanlahden merivartioston keskus Vaasassa. Valtakunnallinen meripelastuskeskus sijaitsee Turussa. Länsi-Suomen lääni kuuluu kokonaisuudessaan läntiseen maanpuolustusalueeseen, jonka esikunta sijaitsee Hämeenlinnassa.

Alueelliset erityispiirteet

Läänin maantieteellisiä erityispiirteitä ovat pitkä rannikkoalue, Pohjanlahden merialue ja laaja saaristo. Läänillä on myös yhteistä maarajaa Etelä-Suomen, Itä-Suomen ja Oulun läänien kanssa.

Länsi-Suomella on keskeinen asema satama-, tavara- ja rautatieliikenteen kauttakulkualueena. Läänin alueella sijaitsee useita merkittäviä matkustaja- ja kappaletavarasatamia ja laaja rautatie- ja maantieverkko. Läänin alueella sijaitsee myös Helsinki-Vantaa lentoaseman jälkeen neljä suurinta lentoasemaa (Turku, Tampere-Pirkkala, Vaasa, Pori) mitattuna kansainvälisen liikenteen matkustajamäärien perusteella. Läänin alueella sijaitsee myös ydinvoimalayksikkö Eurajoen Olkiluodossa.

Suurin osa kihlakunnan poliisilaitosten toiminta-alueista ovat harvaan asuttuja alueita ja laajoja saaristoalueita. Useimpien kihlakuntien alue käsittää 6 - 10 kuntaa. Eräiden kihlakuntien erityispiirteitä on taajamien maantieteelliset etäisyydet. Tämä pidentää ajallisesti poliisipalvelujen saatavuutta.

Toimintaympäristön keskeiset muutokset ja yleisanalyysi vuonna 1999

Toimintaympäristössä ei ole todettavissa uusia toimintaan vaikuttavia muutostekijöitä. Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan Länsi-Suomen läänissä poliisin tietoon tulleet kaikki rikokset lisääntyivät 1 % ja rikoslakirikokset 3,5 % vuonna 1999 verrattuna vuoteen 1998. Vuonna 1999 poliisi kirjasi ennakkotietojen mukaan runsaat 125 000 rikoslakirikosta. Rikoslakirikoksista huumerikosten nousuprosentti oli 23 %, kun lisäys vuodesta 1997 vuoteen 1998 oli ollut 26 %. Omaisuusrikosten määrä nousi runsaat 1%. Omaisuusrikoksista esimerkiksi luvattomat käytöt kokonaisuudessaan laskivat -2,5 %, mutta moottoriajoneuvoon kohdistuvat luvattomat käytöt lisääntyivät 21 %. Vuodesta 1997 vuoteen 1998 moottoriajoneuvojen luvattomat käytöt lisääntyivät 28 %. Omaisuusrikoksista ryöstöt laskivat -2 % ja törkeät varkaudet -19 %. Henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista henkirikokset ja niiden yritykset lisääntyivät 5 %, törkeät pahoinpitelyt 1 % ja lievät pahoinpitelyt 8 %. Seksuaalirikokset lisääntyivät 2 % verrattuna vuoteen 1998. Rattijuopumukset lisääntyivät yhteensä noin 2,5 %.

Liikenneturvallisuus heikkeni hieman vuonna 1999. Tilastokeskuksen ennakkotilastojen mukaan Länsi-Suomessa tapahtui 2 591 (+36 kpl verrattuna vuoteen 1998) henkilövahinkoon johtanutta tieliikenneonnettomuutta, joissa kuoli 165 (+23) ja loukkaantui 3 447 (+100) henkilöä.

Ennakkotietojen mukaan Länsi-Suomen läänin osuus koko maassa poliisin tietoon tulleesta rikollisuudesta oli noin 32 %. Länsi-Suomen läänissä tilastoitu rikollisuus vastaa laadultaan ja määrältään koko maan tilannetta vuonna 1999. Eri rikosnimikkeiden kehitys vastaa valtakunnallista kehitystä joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta. Esimerkiksi ajoneuvojen luvattomat käytöt, henkirikokset, lievät pahoinpitelyt ja pahoinpitelyt nousivat keskimäärin enemmän kuin koko maassa. Huumerikosten kehitys Länsi-Suomessa vastaa koko maan tilannetta. Huumerikokset nousivat koko maassa noin 22 %.

Etelä-Pohjanmaalla rikokset lisääntyivät eniten

Yleistä vertailutiedoista: Maakunnittain tilastovertailut perustuvat poliisin tulostietojärjestelmän tietoihin, johon tiedot saadaan poliisin rikosilmoitusjärjestelmästä. Tilastokeskus saa tietonsa myös poliisin rikosilmoitusjärjestelmästä, mutta arviointiajankohtana ei lopullisia vuoden 1999 tilastoja Tilastokeskuksen kautta ole saatavilla. Tilastokeskuksen julkaisemat ennakkotiedot ovat hiukan korkeampia kuin mitä lopulliset tilastot tulevat olemaan. Eri tietolähteistä otetut tilastot eroavat jonkin verran toisistaan, joten vertailut täytyy suorittaa aina samasta lähteestä saatavien tietojen kesken.

Maakunnittain tarkasteltuna poliisin tietoon tulleet rikoslakirikokset lisääntyivät vuonna 1999 eniten Etelä-Pohjanmaalla lisäyksen ollessa 13 % verrattuna vuoteen 1998. Pirkanmaalla, Pohjanmaalla ja Keski-Suomessa rikoslakirikokset lisääntyivät 4 - 8 %. Satakunnassa rikoslakirikokset vähenivät -3 %. Muissa maakunnissa rikoslakirikosten määrä pysyi lähes samana.

Pirkanmaalla ja Pohjanmaalla rikoslakirikosten lisäys noudatteli edellisen vuoden tasoa. Keski-Suomessa rikoslakirikokset kääntyivät nousuun edellisen vuoden vähenemisen jälkeen. Vuodesta 1997 vuoteen 1998 rikoslakirikosten määrä oli vähentynyt -3 % Keski-Suomessa. Varsinais-Suomessa vuodesta 1997 vuoteen 1998 rikoslakirikokset lisääntyivät selvästi (16 %), mutta vuonna 1999 kehitys tasaantui ja poliisin tietoon tuli rikoslakirikoksia sama määrä kuin vuonna 1998. Satakunnassa rikoslakirikosten nousu vuodesta 1997 vuoteen 1998 kääntyi lievään laskuun vuoden 1999 aikana.

Maakunnittain tarkasteltuna poliisin tietoon tulleista rikoslakirikoksista omaisuusrikokset lisääntyivät Keski-Suomessa 5 %, Pirkanmaalla, Pohjanmaalla ja Etelä-Pohjanmaalla noin 6 %. Muissa maakunnissa omaisuusrikokset vähenivät hieman. Henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset lisääntyivät Keski-Pohjanmaalla 27 % ja muualla tilanne oli aika tasainen ja vain pientä nousua vuoteen 1998 verrattuna. Henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista lähinnä pahoinpitelyt lisääntyivät.

Poliisin tietoon tulleet huumerikokset lisääntyivät maakunnittain tarkasteltuna eniten Etelä-Pohjanmaalla 82 %, Varsinais-Suomessa ja Satakunnassa 40 %. Pirkanmaalla ja Keski-Suomessa nousua oli 13 - 25 %. Pohjanmaalla ja Keski-Pohjanmaalla huumerikosten lukumäärät hiukan laskevat. Huumausainerikosten määrät maakunnittain ovat suhteellisen pieniä, joten prosentuaaliset lisäykset voivat antaa väärän kuvan tilanteesta. Poliisin tietoon tulleiden huumausainerikosten tilasto vuodelta 1999 kertoo kuitenkin tilanteen pahentuneen myös suurimpien kaupunkien ulkopuolella. Huumerikollisuuden lisääntyminen on siten koko läänillinen ongelma. Länsi-Suomen läänin kaupungeista poliisin tietoon tuli eniten huumausainerikoksia Turussa, jossa nousua kirjattiin 28 % jo entuudestaan korkeaan tasoon. Turun ympäristön kihlakunnissa tilanne paheni myös huomattavasti ja esimerkiksi Kaarinassa nousuprosentti oli 176 % ja Raisiossa 63 %.

6.2 Arviointikohteet

Saavutettavuus / saatavuus

Poliisin toimintavalmiusaika = aika asiakkaan esittämästä pyynnöstä poliisin paikalle tulon kiireisissä ja viipymättä hoidettavissa tehtävissä (A-tehtävät).

Tavoite 1999: Toimintavalmiusaika pidetään keskimäärin 14 minuutissa A-luokan tehtävissä.

Tulos: Poliisin tulostietojärjestelmästä saatavien tietojen perusteella valmiusaika kiireellisissä A-tehtävissä vuonna 1999 on ollut 14,2 minuuttia. Vuonna 1998 toimintavalmiusaika oli 14,7 minuuttia. Järjestelmäkehitys ja toimintatapojen erilaisuus HÄKE-keskuksissa ja PÄIKE-keskuksissa on vaikeuttanut tavoitteen arviointia.

Toimintavalmiusaika suurimmissa kaupungeissa ruutukaava-alueella on keskimäärin noin 7 minuuttia. Vuorokaudenajasta riippuen poliisi on paikalla alle 5 minuutin. Harvaan asutuilla seuduilla toimintavalmiusaika on huomattavasti pidempi. Vuorokauden ajasta ja viikonpäivästä riippuen poliisin paikalle tulo voi harvaan asutulla alueella kestää runsaat 30 minuuttia.

ja ääritapauksissa huomattavasti kauemminkin. Kihlakuntien maantieteelliset erikoispiirteet, kaukana keskuksesta sijaitsevat asutustaajamat ja siitä aiheutuvat pitkät ajoajat vaikuttavat toimintavalmiusaikojen pidentymiseen. Harvaan asutuilla seuduilla toimivilla poliisilaitoksilla on ympärivuorokauden yleensä keskimäärin vain yksi partio kentällä.

Vähentyneiden resurssien takia on poliisi Länsi-Suomen läänissä joutunut suuntaamaan ja keskittämään partiotoimintaa painopistealueille ja -alueille. Yleisesti kansalaiset ja väestö toivovat poliisin näkyvyyden lisäämistä myös vuorokauden hiljaisina aikoina ja enemmän kihlakuntien harvaan asutuilla alueilla.

HÄKE-kokeiluun kuuluvien kihlakuntien alueella poliisin seurantajärjestelmään kirjautuu myös sellaisia tehtäviä, jotka eivät poliisin luokituksen mukaisesti kuulu A-tehtäviin ja tällöin keskimääräinen toimintavalmiusaika A-tehtävissä huononee. HÄKE-keskuksissa on käytössä palo- ja pelastusviranomaisten käytössä oleva kiireellisyyslukitus.

Taulukko 1. Poliisin toimintavalmiusajat kihlakunnittain 1998 -1999

Katuturvallisuusindeksi kihlakunnittain 1998-1999				
Kihlakunta	Kind.1999	Kind.1998	Ero.	Pros.
ALAVUS	39,8	50,4	-10,6	-21
IKAALINEN	28,5	33	-4,5	-13,6
JYVÄSKYLÄ	19	20,3	-1,3	-6,3
JÄMSÄ	21,6	28,1	-6,5	-23,1
KAARINA	43,4	43,8	-0,5	-1,1
KANGASALA	35,6	35,6	0	0,1
KANKAANPÄÄ	37,7	33,7	3,9	11,6
KAUHAJOKI	32,1	40,4	-8,3	-20,6
KAUSTINEN	47,5	59,4	-11,9	-20
KEURUU	30,4	24,9	5,5	22
KOKEMÄKI	38,6	37,3	1,3	3,5
KOKKOLA	19,9	24,9	-5,1	-20,3
KYRÖNMAA	59,9	42	17,9	42,7
LAPUA	39,3	42,3	-3	-7,1
LOIMAA	39,6	41,5	-2	-4,7
MUSTASAARI	84,9	85,3	-0,5	-0,5
MÄNTTÄ	42,5	40,4	2,2	5,4
NOKIA	38,8	44,4	-5,6	-12,6
NÄRPIÖ	49,6	55,9	-6,4	-11,4
PIETARSAARI	58,3	61,4	-3,1	-5
PORI	24,1	23,5	0,6	2,4
RAISIO	33,1	35,3	-2,2	-6,3
RAUMA	31,9	29,3	2,7	9,1
SAARIJÄRVI	24,6	28,6	-4	-14,1
SALO	33,9	36,2	-2,4	-6,6
SEINÄJOKI	27,8	33,6	-5,7	-17
TAMPERE	24,3	25,2	-0,9	-3,6
TURKU	17,1	16,9	0,2	1,1
TURUNMAA	35,2	37,7	-2,5	-6,5
VAAASA	17,9	17,1	0,8	4,6
VAKKA-SUOMI	23,3	20,9	2,4	11,5
VALKEAKOSKI	29,6	29,8	-0,2	-0,6
VAMMALA	41,8	47,8	-6,1	-12,7
ÄÄNEKOSKI	26,2	25,4	0,8	3,2
KOKO LÄÄNI	27,11	28,18		

Lähde: poliisin tulostietojärjestelmä

Laadukkuus

Poliisitoiminnan laadukkuutta kuvaavat tunnusluvut ovat rikoslakirikosten ja törkeiden yksilöön kohdistuvien rikosten selvitysprosentit. Selvitysprosentit pysyivät vuonna 1999 vuoden 1998 tasolla.

Tavoite 1999: Rikoslakirikosten selvitysprosentti on vähintään 43.

Tulos: Rikoslakirikosten selvitysprosentti vuonna 1999 oli 45,3 %. Vuonna 1998 selvitysprosentti oli 47 %. Tiedot ovat poliisin tulostietojärjestelmästä, johon perustiedot saadaan poliisin rikosilmoitusjärjestelmästä.

Tavoite 1999: Törkeiden yksilöön kohdistuvien rikoslakirikosten selvitysprosentti on vähintään 80.

Tulos: Laskentaperustetta on hiukan muutettu. Henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten selvitysprosentiksi on saatu 82 %. Selvitysprosentti vuonna 1998 oli samalla tasolla. Tiedot ovat poliisin tulostietojärjestelmästä (POTTI), johon perustiedot saadaan poliisin rikosilmoitusjärjestelmästä. Henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten rikosnimikkeistö sisältää törkeiden yksilöön kohdistuvien rikosten rikosnimikkeistön, joten voidaan tehdä johtopäätös, että tulostavoite 1999 saavutettiin. Myös alueellisesti tarkasteltuna asetetut tulostavoitteet saavutettiin vuonna 1999.

Poliisin tietoon tulevan rikollisuuden selviämiseen vaikuttaa moni asia ja tällöin poliisin toiminnan laadukkuutta on vaikea arvioida yksinomaan rikosten selviämisasteella. Selvitysasteeseen vaikuttaa rikoksen ilmituloon liittyvät asiat ja poliisilaitosten tutkintaprosessien laadukkuus. Poliisilaitosten toimintaympäristö ja rikollisuuden rakenne vaikuttavat eri poliisilaitosten välisiin eroavaisuuksiin. Poliisi on joutunut priorisoimaan toimintaansa ja keskittämään resursseja vaativan ja yhteiskunnallisesti merkittävän rikollisuuden tutkintaan. Vakavat henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset selvitetään lähes 100 %, kun taas omaisuusrikosten selvitysprosentit vaihtelevat poliisilaitoksittain 20 - 30 % välillä. Vakavien rikosten tutkinta ohittaa aina muiden rikosten tutkinnan priorisoitaessa toimintoja.

Laadukkuuden tunnuslukujen laskentaperusteet:

Poliisin tietoon tulleiden rikoslakirikosten selvitysprosentti = $((\text{tilastovuonna kirjattu ja selvitetty RL - rikos ja tilastovuotta aikaisemmin kirjattu ja tilastovuonna selvitetty RL - rikos}) / \text{tilastovuonna kirjattujen RL - rikosten lukumäärä}) * 100$.

Törkeiden yksilöön kohdistuneiden rikosten selvitysprosentti = vrt. kuten yllä.

Törkeät yksilöön kohdistuvat rikokset:

Tappo, surma, murha, lapsensurma ja niiden yritykset, törkeä ryöstö, törkeä pahoinpitely ja väkisinmakaaminen.

Henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten selvitysprosenttiin lasketaan seuraavat rikosnimikkeet: Murha, tappo, surma, lapsensurma ja mainittujen rikosten yritys, törkeä pahoinpitely ja sen yritys, tappeluun osallistuminen, pahoinpitely, lievä pahoinpitely, törkeä kuolemantuottamus,

kuolemantuottamus, törkeä vammantuottamus, vammantuottamus, ruumiinvamman tai sairauden tuottamus, muut törkeät yksilöön kohdistuvat.

Taulukko 2. Rikoslakirikosten ja henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten selvitysprosentit Länsi-Suomen läänissä 1998-1999

Kihlakunta	Rikoslakirikosten		Henkeen ja terveyteen kohdistuvat	
	Selv% 1999	Selv% 1998	Selv% 1999	Selv% 1998
ALAVUS	57,4	54,2	75,5	81,1
IKAALINEN	46,8	44,9	66,7	87,8
JYVÄSKYLÄ	52,6	57,7	88	77,1
JÄMSÄ	58,6	65,7	84,3	96,8
KAARINA	36,4	34,6	85	94,9
KANGASALA	60,1	43,7	93,1	91,2
KANKAANPÄÄ	47,5	53	72	83,6
KAUHAJOKI	47,5	53,1	84,6	93,8
KAUSTINEN	68,6	57,9	84,5	70
KEURUU	48,7	52,4	97,6	106,3
KOKEMÄKI	40,2	43,6	89,2	90,2
KOKKOLA	54,4	58,7	85,6	84,7
KYRÖNMAA	44,8	49,1	86,1	95,7
LAPUA	65,1	59,8	103,4	91,3
LOIMAA	46,5	47,7	81,5	79,5
MUSTASAARI	36,9	27,5	121,1	69,4
MÄNTTÄ	50,9	56,3	94,5	96,8
NOKIA	38,5	47,8	90,2	96,2
NÄRPIÖ	45,1	35,1	85,2	85,4
PIETARSAARI	44,1	43,8	87,1	85,1
PORI	37,1	39,6	64,3	75,9
RAISIO	35,7	36,6	71,4	73,8
RAUMA	38,5	43,2	86,3	78,1
SAARIJÄRVI	59,9	58,7	97,7	77,9
SALO	46	48	81,9	86,5
SEINÄJOKI	45,5	52	78,4	95,5
TAMPERE	43,3	44,9	76,8	68,7
TURKU	44,2	44	67,3	80,2
TURUNMAA	43,2	32,7	88,8	58,9
VAASA	43,9	50,5	87,3	82,3
VAKKA-SUOMI	40,2	40,2	78,9	76,6
VALKEAKOSKI	45	52,2	81,6	93,1
VAMMALA	47,8	49,8	100	72,6
ÄÄNEKOSKI	55,8	59,2	86,9	93,6
Yhteensä	45,3	47	80,8	81,6
Lähde: Poliisin tulostietojärjestelmä				

Taloudellisuus

Alustavien tietojen mukaan poliisin kokonaismenot vuonna 1999 olivat noin 725 Mmk. Kokonaismenoihin sisältyvät poliisin toimintamomentin (mom. 26.75.21) lisäksi kaikki valtion muilta momenteilta poliisille kohdistuneet kustannukset mukaan lukien kihlakunnanviraston yhteiseltä momentilta maksetut kustannukset. Kokonaismenot vuonna 1998 olivat 694 Mmk.

Poliisin nettobudjetoitujen tulojen määrä vuonna 1999 oli 4,2 Mmk (+0,5 Mmk). Lupahallinnon tuottojen määrä oli 57,7 Mmk ja ne laskivat edellisestä vuodesta noin 2,1 Mmk.

Poliisin toimintaa rahoitetaan pääosin poliisin toimintamenojen määrärahalla (mom. 26.75.21). Tämän määrärahan käyttö oli vuonna 1999 noin 665 Mmk ja vuonna 1998 noin 640 Mmk. Kustannusten nousun suurin syy on sisäasiainministeriön poliisiosaston aiemmin maksamien menojen siirtäminen läänien menokehyksiin. Tällaisia kustannuseriä oli esimerkiksi passien ja henkilökorttien painatuskustannusten siirto, jonka kustannusvaikutus oli 8,7 Mmk. Yleisen kustannustason nousun lisäksi eräiden sellaisten toimintojen, joihin poliisi ei omalla toiminnalla voi vaikuttaa (esim. ruumiinavaukset ja -kuljetukset, humalatilatutkimukset ja muut lääkeopilliset tutkimukset), kustannukset nousivat 5,3 Mmk edellisvuodesta. Poliisin koulutukseen kuuluvan työharjoittelun kustannukset nousivat 4,2 Mmk ja virkavaateuudistus lisäsi menoja 1,4 Mmk.

Vuonna 1999 Länsi-Suomen läänissä poliisin palveluksessa oli vakituisessa virkasuhteessa 2 581 henkilöä (tilanne joulukuussa -99), määräaikaisessa virkasuhteessa 230, työllisyyden hoitovaroin 69 ja tielaitoksen momentilta 1 henkilö. Poliisimiehiä vakituisesta henkilöstöstä oli 1 992 kappaletta ja määräaikaisista 186 kappaletta, joka luku sisältää myös poliisiharjoittelijat. Vuonna 1998 vastaavat luvut (tilanne joulukuussa -98) olivat 2 567 (vakituiset), 203 (määräaikaiset), 94 (työllisyyden hoitov.) ja 4 kappaletta tielaitoksen momentilta. Poliisimiehiä vuoden 1998 luvuista oli vakituisia 1 993 ja määräaikaisia 162 (sisältää poliisiharjoittelijat).

Poliisipalvelujen kokonaiskustannukset vuonna 1999 oli 396 mk läänin asukasta kohden. Vuonna 1998 kustannukset olivat 379 mk/läänin asukas. Poliisin toimintamomentilta maksetut kustannukset olivat noin 363 mk/läänin asukas ja edellisvuonna kustannukset olivat 349 mk .

Vaikuttavuus

Vuonna 1999 poliisitoiminnan vaikuttavuuden arvioinnin yhtenä kriteerinä on kansalaisten luottamus poliisiin. Länsi-Suomen läänissä ei ole tutkittua tietoa vuodelta 1999. Lehdissä ja muissa julkisissa tiedotusvälineissä on vuoden aikana tuotu esille moneen otteeseen ihmisten kasvanut luottamus poliisiin. Koko maata koskevassa kyselytutkimuksessa on saatu vastaavia tuloksia (vrt. poliisin turvallisuusbarometri 1999, julkaistu 9.3.2000). Nykyinen yhteiskunnallinen tilanne on edesauttanut arvokeskustelua kansalaisten turvallisuuden tunteesta ja elinympäristön turvallisuudesta tärkeänä peruspalveluna ja perustuslain takaamana oikeutena.

Vuonna 1997 poliisitoiminnan vaikuttavuutta turvallisuuden ylläpidossa poliisi itse mittasi katuturvallisuusindeksillä. Vuonna 1998 katuturvallisuus laski hieman poliisin tietoon tulleen rikollisuuden lisääntyessä samoin kuin vuonna 1999. Vuonna 1999 katuturvallisuusindeksiin vaikuttavista rikosni-

mikkeistä koko läänin tasolla pahoinpitelyt ja rattijuopumukset lisääntyivät hieman. Kuvassa 3 esitetään katuturvallisuusindeksi kihlakunnittain ja mitä korkeampi indeksi, niin sitä parempi ”turvallisuus”.

Läänin maaseutumaisissa ympäristöissä toimivien kihlakuntien poliisilaitosten alueella katuturvallisuusindeksi saattaa vaihdella suurestikin vuosittain. Tämä johtuu indeksin laskentaan vaikuttavien rikosten vähäisestä lukumäärästä ja näissä lukumäärissä vuosittain tapahtuvista suuristakin muutoksista (vrt. Alavus, Ikaalinen, Kauhajoki, Närpiö, Saarijärvi, Vammala). Tampereella suoritetun kyselyn tulos taas kertoi vastaajien pitävän kaupunkiaan suhteellisen turvallisenä paikkana liikkua ja asua.

Katuturvallisuusindeksin laskentaperusteet:

Katuturvallisuusindeksi = alueen asukasluku / turvattomuuspisteet.

Turvattomuuspisteet: eräiden rikosnimikkeiden tilastollisten lukumäärien painotettu (kertoimella 10, 5 tai 1) summa.

- Ryöstö, törkeä ryöstö, törkeä pahoinpitely, väkisinmakaaminen, kpl * 10
- Pahoinpitely, lievä pahoinpitely, kpl * 5
- Vahingonteko, lievä ja törkeä vahingonteko, ratti-, törkeät ratti- ja muut liikennejuopumukset kpl * 1

6.3 Johtopäätökset

Poliisin kiinteä palveluverkko on muutostarpeessa

Länsi-Suomen läänissä poliisin palveluiden saanti virastoaikana kiinteistä toimipaikasta annettujen lupa- ja muiden palveluiden osalta on järjestetty hyvin kattavasti kohtuullisen lähelle lupa-asiakkaita. Asiakkaiden palveluun liittyvässä laatutoiminnassa korostetaan erityisesti asiakasnäkökulman huomioon ottamista. Arviona voidaan esittää poliisin lupapalveluiden saatavuuden vastaavan peruspalveluna sille asetettuja saatavuusvaatimuksia. Nykyisenkaltainen kiinteä palveluverkosto ei kustannustensa vuoksi ole kaikissa kihlakunnissa, ottaen huomioon lupa-asioiden määrä, taloudellisesti järkevää. Kiinteän palveluverkon vähentäminen ja sen kehittäminen yhteispalvelupisteen suuntaan tulee siten lähiaikoina ajankohtaiseksi. Lupapalvelut voidaan järjestää kysyntää vastaavasti ja palvelutarpeet tyydyttäen korvaavin tavoin.

Poliisin tavoitettavuuden osalta ei väestö välttämättä tavoita jokaisen kihlakunnan alueella poliisia virka-ajan ulkopuolella kiinteästä toimipaikasta. Perussääntö kuitenkin on, että asian laadusta riippuen poliisi menee tarvittaessa kansalaisen luokse esimerkiksi rikosilmoituksen vastaanottamista varten. Suuremmissa poliisilaitoksissa palvelupäivystys toimii lähes kattavasti läpi vuorokauden. Poliisin tavoitettavuus on järjestetty läänin alueella palvelukysyntää

vastaavasti ja täyttää harvaan asuttuja seutuja lukuun ottamatta hyvin peruspalvelulle asetettavat vaatimukset.

Taulukko 3. Katuturvallisuusindeksi kihlakunnittain Länsi-Suomen läänissä 1998-1999

Katuturvallisuusindeksi kihlakunnittain 1998-1999				
Kihlakunta	Kind.1999	Kind.1998	Ero.	Pros.
ALAVUS	39,8	50,4	-10,6	-21
IKAALINEN	28,5	33	-4,5	-13,6
JYVÄSKYLÄ	19	20,3	-1,3	-6,3
JÄMSÄ	21,6	28,1	-6,5	-23,1
KAARINA	43,4	43,8	-0,5	-1,1
KANGASALA	35,6	35,6	0	0,1
KANKAANPÄÄ	37,7	33,7	3,9	11,6
KAUHAJOKI	32,1	40,4	-8,3	-20,6
KAUSTINEN	47,5	59,4	-11,9	-20
KEURUU	30,4	24,9	5,5	22
KOKEMÄKI	38,6	37,3	1,3	3,5
KOKKOLA	19,9	24,9	-5,1	-20,3
KYRÖNMAA	59,9	42	17,9	42,7
LAPUA	39,3	42,3	-3	-7,1
LOIMAA	39,6	41,5	-2	-4,7
MUSTASAARI	84,9	85,3	-0,5	-0,5
MÄNTTÄ	42,5	40,4	2,2	5,4
NOKIA	38,8	44,4	-5,6	-12,6
NÄRPIÖ	49,6	55,9	-6,4	-11,4
PIETARSAARI	58,3	61,4	-3,1	-5
PORI	24,1	23,5	0,6	2,4
RAISIO	33,1	35,3	-2,2	-6,3
RAUMA	31,9	29,3	2,7	9,1
SAARIJÄRVI	24,6	28,6	-4	-14,1
SALO	33,9	36,2	-2,4	-6,6
SEINÄJOKI	27,8	33,6	-5,7	-17
TAMPERE	24,3	25,2	-0,9	-3,6
TURKU	17,1	16,9	0,2	1,1
TURUNMAA	35,2	37,7	-2,5	-6,5
VAASA	17,9	17,1	0,8	4,6
VAKKA-SUOMI	23,3	20,9	2,4	11,5
VALKEAKOSKI	29,6	29,8	-0,2	-0,6
VAMMALA	41,8	47,8	-6,1	-12,7
ÄÄNEKOSKI	26,2	25,4	0,8	3,2
KOKO LÄÄNI	27,11	28,18		
Lähde: poliisin tulostietojärjestelmä				

Taajama-alueilla poliisin toimintavalmiusaika on hyvä – harvaan asutut alueet ongelmallisia

Poliisin toimintavalmius kiireellisten tehtävien (A-tehtävien) suorittamisessa taajamien ruutukaava-alueella on keskimäärin alle 10 minuuttia, jota on pidettävä hyvänä. Prosentuaalisesti suurin osa kiireellisistä hälytystehtävistä tapahtuu juuri taajamien ruutukaava-alueilla. Poliisi myös suuntaa voimavaransa painopistealueille, joita ovat taajamat.

Maantieteellisesti laajoilla tai yhdyskuntarakenteellisesti hajanaisilla alueilla ja saaristossa poliisin toimintavalmiusaika on avun tarvisijan kannalta katsottuna liian pitkä. Lyhyempää toimintavalmiusaika ja nopeampaa palvelua hälytystehtävissä on haettu ns. lähimmän partion periaatteen soveltamisella, joka tarkoittaa sitä, että päivystyskeskus antaa tehtävän hälytyskohdetta lähinnä olevalle partiolle riippumatta siitä onko tapahtumapaikka sen varsinasta vastuu- tai toimialuetta. Tässä toiminnassa on myös Liikkuvan Poliisin partiot mukana. Harvaan asuttujen alueiden hälytyspalvelujen saantia on tarkoitus kehittää edelleen päivystysaluekohtaista yhteistyötä syventämällä ja partioiden keskitetyksi johdetulla tasaisemmalla hajauttamisella koko päivystyskeskuksen toiminta-alueelle. Käytettävissä olevien partioiden lukumäärä, ajomatkat kaukaisimpiin hälytyskohteisiin ja taajamien tärkeät painopistealueet asettavat kuitenkin rajat partioiden hajauttamiselle.

Poliisilaitokset

Poliisilaitosten on määriteltävä tulostavoitteensa kansalaisten ja väestön peruspalveluiden toteutumisen näkökulmasta. Strategiasuunnittelua on kehitettävä enemmän poliisilaitoksen strategisesta vastuusta lähteväksi. Strategisen vastuun määrittely perustuu kansalaisnäkökulman huomioonottamiseen ja poliisitoiminnan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden määrittelyyn jo suunnitteluvaiheessa. Poliisilaitosten suunnittelu ohjautuu nykyisin liikaa taloudesta käsin, kun sen pitäisi ohjautua toiminnasta käsin. Toiminnan suunnitteluun liittyisi vaikuttavuus mittariston asettaminen, jolla mitattaisiin ja arvioitaisiin poliisin toiminnan peruspalveluiden toteuttavaa merkitystä ja tuloksellisuutta. Strategisen suunnittelun yhtenä tärkeänä perustana tulisi olemaan toiminta-alueen kuntien kanssa tehtävät turvallisuussuunnitelmat.

Lääninjohto

Lääninjohtoon on kehitettävä tulosuunnitteluprosessia sellaisenaan strategisena suunnitteluprosessina, jossa yhdistyvät poliisilaitoksen strategisesta vastuusta johdetut tulostavoitteet, jotka palvelevat väestön turvallisuuden peruspalveluita ja poliittisen päätöksentekijän toiminnan suuntaamiseksi määrittämät linjaukset. Suunnitteluprosessin ja siihen liittyvän arvioinnin tulisi olla jatkuva prosessi.

Talous

Talous ja taloudellisuus on erittäin tärkeässä asemassa, mutta poliisilaitosten ohjaus on tapahduttava toiminnasta käsin eikä edellistä vuotta kuvaavilla talouden tapahtumatiedoilla. Taloudellisuutta kuvaavien tunnuslukujen seuranta ja analysointia jatketaan ja kehitetään.

Arvioinnin kehittäminen

Poliisin tuloksellisuuden arviointia tulee kehittää siten, että palvelujen taloudellisuus ja vaikuttavuus voidaan määritellä kuvaavammin. Nykyiset omia prosesseja kuvaavien muuttujien validiteetti peruspalveluiden arvioinnin kuvaajina on tarkasteltava uudelleen ja määriteltävä monipuolisempia vaikuttavuutta, palvelevuutta ja laatua kuvaavia muuttujia.

Arviointitekstin ovat laatineet Länsi-Suomen lääninhallituksen asiantuntijat poliisiylitarkastaja Veikko Autere, Turku ja erikoissuunnittelija Harri Antero, Turku.